

Београд, 23. јун 2021.

Сенату Универзитета уметности у Београду

Наставно-уметничко-научном већу Факултета ликовних уметности у Београду

Париска 16, 11000 Београд

Извештај комисије за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта

Вештачки рајеви – симулација утопијских предела методом проширене стварности, изложба слика у реалном и виртуелном простору, кандидата Миљана Стевановића

Наставно-уметничко-научно веће Факултета ликовних уметности у Београду је на седници одржаној 2. јуна 2021. године донело одлуку о именовању Комисије за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта „**Вештачки рајеви – симулација утопијских предела методом проширене стварности, изложба слика у реалном и виртуелном простору**“, кандидата Миљана Стевановића, у саставу:

1. **др ум. Димитрије Печић**, редовни професор Факултета ликовних уметности у Београду
2. **др ум. Весна Кнежевић**, редовни професор Факултета ликовних уметности у Београду
3. **др Јелена Тодоровић**, редовни професор Факултета ликовних уметности у Београду
4. **др ум. Милица Црнобрња Вукадиновић**, доцент Факултета примењених уметности у Београду
5. **др ум. Владимир Милановић**, доцент Факултета ликовних уметности у Београду (ментор)

Биографија

Миљан Стевановић (Врање, 1991) завршио је основне академске студије на Сликаарском одсеку Факултета ликовних уметности у Београду у класи проф. Чедомира Васића 2013. године. Мастер академске студије, на истом факултету, завршио је у класи проф. Добрице Бисенића 2015. године. Члан је Удружења ликовних уметника Србије од 2018. године. Аутор је шест самосталних изложби:

2020. *Веишачки рајеви, симулација утопијских предела методом проширене стварности*, изложба слика у реалном и виртуелном простору, докторски уметнички пројекат, Конак кнегиње Љубице, Музеј града Београда, Србија;

2019. *Фантазми*, Галерија '73, Београд, Србија;

2019. *Equirectangular drawings*, Галерија *Soren*, Братислава, Словачка;

2018. *Бескрајни врт*, Галерија Павиљон, Ниш, Србија;

2018. *Ефемерни призори*, Галерија Културног центра у Новом Саду, Србија;

2018. *Непрегледним пољима*, Галерија Коларчеве задужбине, Београд, Србија.

Миљан Стевановић је аутор мурала у јавном простору *Издвојени предео*, Трг Славија, Београд (2018), под покровитељством Секретаријата за културу града Београда.

Добитник је следећих награда и стипендија (избор):

2016. Стипендија за докторанте Министарства просвете науке и технолошког развоја;

2015. Награда за радове од ручно прављеног папира Факултета ликовних уметности у Београду;

2015. Стипендија *Доситеја* за младе таленте и студенте на мастер студијама;

2013. Стипендија *Доситеја* за младе таленте и студенте на основним студијама.

Од 2015. до 2020. ангажован је као студент истраживач на пројекту *Српска уметност XX века - национално и Европа* под менторством проф. др Лидије Мереник.

Предмет истраживања докторског уметничког пројекта „Вештачки рајеви – симулација утопијских предела методом проширене стварности, изложба слика у реалном и виртуелном простору“, кандидата Миљана Стевановића, чини широки спектар тема од дуалистичког схватања природе, односа реалног и виртуелног простора, аналогног и дигиталног креативног поступка, до савременог поимања сликарског медија. Централна тематска разматрања о природи заступљена су моделом раја, кроз супростављене слике непатворене реалности природе и пројектоване виртуелне симулације савршенства. У уметничком раду реалност је посредована материјалном димензијом штафелајне слика, док је виртуелна стварност интегрисана у рад применом алата и процедура проширене стварности. Андроидски уређај и одговарајућа апликација ишчитавајући уљану слику као код упућују посматрача на другу виртуелну раван визуелне представе.

Циљ докторског уметничког пројекта кандидата Миљана Стевановића је синтеза теоријских истраживања и поетско-уметничких одговора у области сликарства и проширене реалности. Надовезујући се на историјску линију илузионистичких тежњи у сликарству од помпејских фресака, преко импозантних барокних сликарских сцена, до панорама 19. века, Миљан Стевановић тежи да користећи савремена помагала актуализује ова настојања која су дубоко кодирана у западноевропској културној традицији. Истовремено, применом савремене сликарске процедуре, која своју екстензију проналази у технолошком искораку, разматрана је перспектива сликарског медија у 21. веку. Ова медијска освешћеност је у директној корелацији са предметом истраживања, односно, перцепцијом природе и нестабилном сликом реалности. Циљ уметничког рада је креирање комплексне визуелно-амбијенталне целине која ће својим чулним дејством упутити посматрача на преиспитивање сопственог односа према природи и перцепцији реалности. Док се као непосредни циљ докторског уметничког пројекта „Вештачки рајеви – симулација утопијских предела методом проширене стварности, изложба слика у реалном и виртуелном простору“ може идентификовати тежња кандидата да концептуално продуби и продукцијски унапреди сопствени уметнички рад, у институционалном смислу циљ овог рада је да се кроз образовне и културне институције промовишу савремене концепције и хибридне процедуре у медију сликаства.

Основне хипотезе рада проистекле су из истраживања дуалистичких концепата мишљења, пре свега у филозофији, а које се односе на перцепцију природе и окружујућег света. Дуализам који детектује подељеност физичког и менталног (тела и душе) указује на исконску потребу човека да пронађе начин да процесуира и превазиђе осујећеност идеалног јединства или могућност да се трагизам раполућености пре схвати као допуњујуће међудејство појединачних ентитета. Почетна хипотеза о двојакој природи човека, која се рефлектује и на окружење, разматрана је у контексту савремених технолошких уређаја који су значајно утицали на трансформацију доживљаја реалности. Због тога је концепт утопијског модела, који је кроз историју културе имао бројне манифестације, примењен као полигон за анализу жудње и жеља савременог човека. Као најадекватнији медијски алат употребљена је метода проширене стварности, како би се артикулисао симулакрум пројектованог идеала.

Метода истраживања због комплексности постављене теме захтевала је мултидисциплинарни приступ. Теоријски аспект истраживања заснован је на анализи концепата дуалистичког модела мишљења, присутног у дугом историјском континуитету од питагорејаца до Декарта. Друга линија теоријског истраживања базирана је на феноменолошкој анализи модела утопије чији је циљ успостављање хармоније, синтеза распоућене природе, односно хипотетички спој реалности и фантазије. Трећу линију истраживања чини анализа медијског феномена - илузионизма слике и њеног прошреног поља: од римске фреске, преко бароконог сликарства, проналаска панораме, до протеза виртуелне реалности. Методом студије случаја анализирани су уметнички радови који на различитим медијским линијама постижу ефекат „урањања“ у слику (*Локвањи* Клода Монеа; *Non finito* Светлане Волиц; *Post Scriptum* Чедомира Васића; *Осмоза* Шарлоте Дејвиз). Теоријска основа и увид у савремене праксе пружили су инфраструктуру за уметничко истраживање које је имало неколико фаза: израда цртежа (предлогака) као разрада визуелне структуре рада, извођење уљаних слика на платну (од слика малих димензија до монументалних радова), креирање апликације за андроидске уређаје *AR-gardens* која декодира насликане елементе и упућује на виртуелну надоградњу уметничког рада.

Опис докторског уметничког пројекта

У раду Миљана Стевановића сама форма уљане слике, која је примарни медиј аутора, креће се од мотива, који се условно може тумачити као апстраховани пејзаж, ка сопственој самодовољности. Материјално ткиво уљане слике изграђено је од пикторално узбудљивих микроцелина које чине композицију, а само визуелно дејство слике утиче на емоционално интонирану перцепцију посматрача и упућује на контемплацију. Слика је изграђена од великог броја транспарентних слојева, потезима који граде различите ритмичке структуре, дајући карактеристични динамизам статичним композицијама. Апстрактна бојена поља, без контуре и оштре границе евоцирају утисак дисперзије и дематеријализације слике, што је у сагласју са тематским усмерењем према духовним и психолошким сферама фантазма и утопије. Сам визуелни изглед слике, осим што представља траг сликарског поступка, уједно формира и запис кода, који треба дешифровати и превести у другу димензију. Та друга раван, као својеврсна друга природа слике, која губи материјалну димензију и чини виши степен артефицијелне реалности, произведена је путем андроидског уређаја и апликације. Ова хибридна структура синтетизује кодове мануелног извођења и програмирања, сликарске материје и електронског импулса, физичког присуства и вирелне пројекције. Рад је пројектован тако да својом свеобухватношћу појача дејство и посматрача смести унутар слике, како би се максимално искористио потенцијал медија. Помоћу *VR* наочара и апликације *AR-gardens* постигнуто је сједињавање посматрача са сликом, а интензивирана чулна перцепција и емоционални доживљај воде посматрача на пут тумачења који се може развити у сфери интуитивног или разумског, афективног или трансцедентног... Улога посматрача је потенцирана чињеницом да рад може непосредно перципирати посматрањем изложене уљане слике, али и посредно путем помагала (наочара, андроидског уређаја) које измешта у креирани виртуелни тродименционални простор, који се покреће пратећи покрете поматрача. На тај начин активирано је проширено поље сликарства, а напуштајући традиционалну статичност слике посматрач је позван да на сопствени начин „заврши“ слику путањом сопственог ишчитавања.

Оцена остварених резултата

Докторски уметнички пројекат „Вештачки рајеви – симулација утопијских предела методом проширене стварности, изложба слика у реалном и виртуелном простору“ представља најрепрезентативнији уметнички рад у досадашњој пракси Миљана Стевановића, док је кроз форму писаног рада предочено и озбиљно теоријско утемељење. Кандидат је демонстрирао елоквентност у областима уметничког истраживања, добро познавање референтних уметничких појава и стручне литературе у овој области (Грау, Бодријар, Башлар, Еко, Шуваковић и др.), софистициран сликарски језик и изразиту извођачку дисциплину засновану на промишљеној уметничкој методологији. Посебу пажњу заслужује спремност да се матична област сликаства прошири стицањем знања и развијањем вештина у дигиталној уметности, о чему сведочи и веома захтевна техничко-технолошка изведба рада.

Преглед остварених резултата рада докторанда у одговарајућој области

Резултати обимног уметничког истраживања представљени су на 3 самосталне изложбе: *Вештачки рајеви - симулација утопијских предела метом проширене стварности, изложба слика у реалном и виртуелном простору, докторски уметнички пројекат*, Конак кнегиње Љубице, Музеј града Београда (2020); *Фантазми*, Галерија '73, Београд (2019); *Непрегледним пољима*, галерија Коларчеве задужбине, Београд (2018). Свака изложбена јединица представљала је репрезентативну целину која је јавности представила резултате посвећеног уметничког истраживања. Теоријско истраживање приказано је у писаном раду који на 120 страница експлицира уметнички приступ, методологију, резултате и уметничке референце на које се током истраживања Миљан Стевановић ослањао. Текст почиње уводним поглављем, следи поглавље које презентује моделе дуалистичког мишљења, затим је анализиран феномен утопије уз опис уметничких референци, док су кључна поглавља посвећена представљању сопственог уметничког приступа. Закључна разматрања синтетизују претходно истраживање и осватљавају резултате уметничког рада из угла самог аутора.

Оцена о испуњености обима и квалитета у односу на пријављену тему

Миљан Стевановић је амбициозно постављеним концептом практичног рада докторског уметничког пројекта демонстрирао суверено владање материјом, познавање свих сегмената креативног процеса и уметничке продукције, као и способност да сопствену праксу смести у контекст савремене сцене и актуелних теоријских концепата. Пријављена тема која проблематизује однос према природи и реалности, кроз призму утопијских модела, обрађена је на адекватан начин, а посебна пажња посвећена је разматрањима о позицији медија сликарства у контексту савремене технологије. Комплетан пројекат је изведен на високом професионалном нивоу, а презентација рада сведочи о елоквенцији и изразитој визуелној култури кандидата.

Оцена доприноса и критички осврт

Докторски уметнички пројекат „Вештачки рајеви – симулација утопијских предела методом проширене стварности, изложба слика у реалном и виртуелном простору“ кандидата Миљана Стевановића је најсложенији и најамбициознији пројекат кандидата. Његова досадашња уметничка пракса је била заснована на ликовним истраживањима поља слике, те овај пројекат представља продубљивање теме којом се већ дуже време бави. Докторским уметничким пројектом Миљан Стевановић је свој рад позиционирао у актуелне токове савремене уметности, кореспондирајући са темама које су у фокусу уметника који своју праксу успостављају и развијају у 21. веку. Користећи савремену технологију у изради уметничког рада, који је фундиран у сликарском медију и повезујући га са теоријским сазнањима кандидат је комплексношћу својих активности одговорио на високо постављене циљеве. Значај овог пројекта огледа се у томе што је нашој културној средини понудио један могући одговор о перспективама сликарског медија. Писани део рада биће од користи будућим истраживачима у дисциплинама које су предмет овог докторског уметничког пројекта (сликарство, дигитлана слика, виртуелна реалност, теоријска разматрања дуализма и утопијских модела).

Закључак комисије

Докторски уметнички пројекат кандидата Миљана Стевановића представља аутентичан уметнички рад који рефлектује тежње, уверења и интересовања кандидата, а истовремено наговештава и трасира пут будућем професионалном развоју. На основу укупне оцене докторског уметничког пројекта „Вештачки рајеви – симулација утопијских предела методом проширене стварности, изложба слика у реалном и виртуелном простору“ кандидата Миљана Стевановића, Комисија за оцену и одбрану предлаже Наставно-уметничко-научном већу Факултета ликовних уметности да прихвати овај извештај и проследи га на усвајање Сенату Универзитета уметности, како би кандидат био упућен на јавну одбрану.

1. **др ум. Димитрије Пецић**, редовни професор Факултета ликовних уметности у Београду

---

2. **др ум. Весна Кнежевић**, редовни професор Факултета ликовних уметности у Београду

---

3. **др Јелена Тодоровић**, редовни професор Факултета ликовних уметности у Београду

---

4. **др ум. Милица Црнобрња Вукадиновић**, доцент Факултета примењених уметности у Београду

---

5. **др ум. Владимир Милановић**, доцент Факултета ликовних уметности у Београду (ментор)
